

“...የተገኘንበት ማጥ፣ እንኳን ተለያይተን አንድ ሆነንም ከተወጣነው ታላቅ ነገር ነው”

ከ“ህልውና” የተወሰደ፣ 1992፣ ዶ/ር ሰለሞን ደርጋ፣

የትግራይ ጉጅሌ በህዝብ ላይ ያደረሰው ግፍ እና በደል፣ በአንድ አናባ በሆነ የትግራይ ጎሳ/ነገድ አባላት በሆኑ ጥቂት ሰዎች አማካይነት እየሆነ ያለው ዝርፊያ ቅጥ ማጣት፣ የፍትህ መጥፋት፣ የሌሎች የሁሉም ጎሳዎች/ነገዶች ድምር (አማራ፣ ኦሮሞ፣ ሲዳማ፣ ከንባታ ወዘተ...) አባላት የሆኑ ኢትዮጵያውያን የገቡበት የድህነት እና የተስፋ መቁረጥ ደረጃ፣ እያንዳንዱ ዘራፊ ባለስልጣን፣ ደህንነቱን የሚመዘነው ባጠራቀመው ገንዘብ/ሃብት እና በሰሩ ባለስልጠና አንጃ ብዛት እና (አንጃኞቹ እንደየሚወከሉት ነገድ/ጎሳ/ዘር እና/ወይም የቤተሰብ ዘር ሃረጎቻቸው እና ስልጣን ደረጃ ልክ ወዘተ...) መሆኑ፣ የአገራችንን ህልውና ከፍተኛ አደጋ ውስጥ ጥሏል። ጉጅሌው ለዝርፊያ እና ለአገዛዝ እንዲያመቸው የተከለው የጎሳ/ነገድ ፖለቲካ ዛሬ፣ ዘግይቶም ቢሆን፣ ጎጂነቱን ሁሉም ጎሳ እየተረዳው ይመስላል። ግን ከመረዳት በላይ አንድ እርምጃ ተራምዶ መሄድን የሚጠይቅ ጊዜ ላይ ደርሰናል—አበረታች የሆኑ ጅምሮች ቢኖሩም።

ጃዋር መሃመድ ከሰሞኑ በኋላ ላይ “... የኦሮሞ ህዝብ በህይወቴ እንደዚህ ተቆጥቶ አይቸው አላውቅም። ... ይህን [የኦሮሞ] ቁጥ [የትግራይ ጉጅሌ መንግስት] አሸንፎ ይወጣል ማለት ዘበት ይመስለኛል ...” ማለቱን ሰማሁ። እኔ ደግሞ፣ ጉጅሌው ይኸንንም አመጽ አፍኖ ለማስቀረት የማይችልበት ምክንያት አይታየኝም (ዶ/ር መሳይ፣ ይልማ በቀለ ሌሎቹም በቅርቡ በለቀቁት ጽሁፉ ውስጥ አስቀምጠውታል)። ምክንያቱም ኢትዮጵያውያን የኦሮሞ ጎሳ/ነገድ ተወላጆች ስልፍ ወጥተው ብቻቸውን ተቃውሞ ሲያሰሙ፣ በትግራይ ጉጅሌ መንግስት ሲገደሉ አሁን የመጀመሪያው አይደለም። ይኸን ያሁኑን አመጽ እና ያስከተለውን ግድያ እንደ አዲስ ነገር አድርጎ ማውራት፣ አምባ፣ ወለጋ፣ ወዘተ ላይ ከዚህ ቀደም በግፍ የተገደሉ ዜጎቻችንን መስዋዕትነት ዋጋ ማሳጣት ይመስለኛል። የኦሮሞ ጎሳ ብቻ ሳይሆን፣ በአዲስ አበባ፣ ሲዳማ፣ ከንባታ ወዘተ... ኗሪ የሆኑ ኢትዮጵያውያን አገዛዙን ተቃውሞው ስልፍ ወጥተዋል፣ ተገድለዋል፣ ታስረዋል። ስልፍ የወጡ በወሎ፣ ሸዋ፣ ጎንደር እና ጎጃም ወዘተ የተለያዩ ጎሳ/ነገድ ኢትዮጵያውያን ተረሽነዋል።

የትግራይ ጉጅሌ እነዚህን ሁሉ የተለያዩ ቁጥጥሮች፣ በሚዘገንን የግድያ እና እስራት አጻፋ አሸንፎ ወጥቷል (በመሰረቱ እኔ “አሸንፎ” አልልም። በዜጎቻችን ላይ እየደረሰ ያለው ግፍ እና በደል ስብስብ ውጤት፣ ጉጅሌውን እንደ ማዕበል ጠራርቶ እንደሚያስወጣው መገመት አያዳግትም። አስፈሪው ጉዳይ፣ ጊዜው እየረዘመ በሄደ ቁጥር፣ ማዕበሉ ሁሉንም ጠራርጎ እንዳይወስድ ነው)። ለጊዜውም ቢሆን ግን አፍኖ ማስቀረት የማይችልበት ምክንያት አይታየኝም (ይህን ጽሁፍ የጀመርኩት ካንድ ሶስት ቀን በፊት ነው፤ በስራ ውጥረት ምክንያት አልተመለስኩበትም ነበር፣ አሁን ይኸው እየሆነ ያለውን እያየን ነው)። አስፈሪው ነገር የጉጅሌው ግድያ፣ እስራት እና የሃገር ሃብት ዘረፋ እየከፋ እና፣ የዜጎች ችግር እና አበሳ እየባሰ በሄደ ቁጥር፣ ሊከተል የሚችለው ምስቅልቅል ነው።

ይህን ሁሉ ግፍ እና ወንጀል ለመፈጸም ጉጅሌው ወትሮም ራሱ ብቻውን ሆኖ አይደለም፣ የየጎሳ/ነገዱ የ“ፖለቲካ ነጋዴዎች”ን እጅ ተጠቅሞም ነው። የ“ፖለቲካ ነጋዴዎች” ስል እንደ አህዴድ ያሉትን ብቻ ማለቴ አይደለም። እንደ አህዴድ እና አህዴድን አይነቶቹ።

¹ እያንዳንዱ [የነገድ “ነጻ አውጪ” ነን ባዮች] የተሰባሰቡት የፄ ዘር ተበደለ፣ ተሰደበ፣ ተበዘበዘ፣ ተናቀ...ዘራችን እንዲህ ሆነ እያሉ...። ዘራችን ተበደለ ሳይል የተሰባሰበ አንድም የዘር ድርጅት የለም። በዚህ ሁሉም አንድ አይነት ናቸው። ከዚህ አንግዲህ ሌላው ዘር በድሎኛል የሚለው ነው። ሁሉም እንዲህ ይላል። ቀጥሎ የፄ ዘር ነው የሚባለው ይላል። ይህም ሁሉም ጋር ያለ ነው። ጥቂት የተለያዩ የዘር ፓርቲ አፈቀላጤዎችን አነጋግሮ የእነዚህን እውነትነት አረጋግጫለሁ።...አንዱ ስለሱ ዘር ታላቅነት ሲደነፋ፣ አገር የመሰረተ፣ ጥንታዊ ታሪክ የሰራ ዘር ነው ዘሬ ይላል።... ሌላው ደግሞ ይነሳል። እንዴታ፣ ስለዘሩ የቀድሞ ጀግንነት ሌሎቹን እንዴት እንዳራወጣቸው፣ እንደጨፈጨፋቸው፣ የሱ ዘር ሰው እንዴት ሲወለድ ጀምሮ ዲሞክራሲ ሌሎቹ ግን ከተወለዱ ጀምሮ ጨቋኞች እንደሆኑ ተረቶቹን ይደረግራል። እንደምን ሃብታም የዴሞክራሲ መናኸሪያ የፍትህ አደባባይ የሆነች አገር እንደሚሰራ የተስፋ ማር ወለላውን ምስኪን ህዝብ ላይ ያንጠጥባል። በተግባር ከድህነት የመውጣት ህልምም የለው። ከቀናው ዲሞክራሲን ለጥይት ያስረክባል። ፍትህን ባደባባይ ያርዳታል። እንደገና የሚገርመው ለዚህም ደጋፊና አርዳታ ሰጪ አይጠፋም። ውጤቱ ግን ያው ጦርነት፣ እልቂት፣ መከራ፣ ረሃብ፣ እናም ድህነት ናቸው። ማን ይጎዳል? ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያውያን። ማን ይጠቀማል? የፖሊቲካ ነጋዴው፣ ህዝቡን ያስጨፈጨፈው የፖለቲካ ነጋዴው።... **እኔህ የፖሊቲካ ነጋዴ ያልኳቸውን “የደም ነጋዴ” ማለቴ የበለጠ ይገልጻቸዋል።**

... ከሩብ ምዕተ አመት በፊት እኔም ሆነኩ ጓደኞቼ የምናስበው ስለጠቅላላው አገር እድገት እና ስለመላው ህዝብ በነጻነት ስርቶ መኖር፣ ስለ ዲሞክራሲና ፍትህ መስፈን... ነበር። አሁን ጊዜው በመቶ ዓመታት ስላለፈበት ስለዘርና ዘርጅት ሳይናገሩ እነዚያን ጉዳዮች ማንሳቱ የሚረባም አልመስለኝ። ኢትዮጵያው ብቻ በመሆኑ፣ የዘር ፖለቲካ አውራጆች ሲያቀነቅኑ እያዳመጡኩ አለሁ። አዳማጭ ከሆነኩ ተቀባይ እንደማልሆን ግልጽ ነው። በማዳመጤም የአገሪን ህዝብ ስቆቃ እየሰብኩ፣ ታጥ ጭቃ በመሆኑ እየተከዘኩ፣ ካስፈለገ የመሳሪያው ሰሪ መሆን የሚገባው ህዝብ መሳሪያ ሊሆን አይገባውም፣ ከሚል መደምደማያ ጋር ደረስኩ። እናም አውራጆችን የአሳባቸውን ተቃራኒ በማቅረብ እንደምን አንድ ህዝብ እንደሆነን ለመንገር አስብኩ...። አንድ ባለ “ትልቅ” ድምጽ አውራጅ፣ በአንድ አጋጣሚ “ለ ሀ ህዝብ አንድም እንኳን ጥፍ የሰራ፣ አንድም እንኳ ተበድላለሁ ያለ የ ‘ለ’ ዘር ግለሰብ የለም...” በሎ ‘ሲቀድ’ ሰማሁት። አድሉን አላገኘሁም እንጂ “አንተ ውሸታም፣ አንት ሊባ፣ አንት የደም ነጋዴ” ማለት ይገባኝ ነበር። እንደማስረጃም የማቀርበው ‘መሬት ላራቸው’ ነበር። ከጥንስሱ እስከ ፍጻሜው። አሁን ያመጣውን ተረት፣ ‘ዕውነት፣ እርግጥ ነው’ ብሎ ሲተርክ ትናንት የሆነውን የ66ቱን የኢትዮጵያ አብዮት እየካደ መሆኑን አናገር ነበር። የኢትዮጵያ አብዮት የዘር ምልክትም የለው ነበር።...ትከሻ ለትከሻ ተያይዞ የተጓዘ ወንድማማችና አህትማማች፣ ከኢትዮጵያውያን ተቀባይ ምንም ቅጽላቸውን አይተዋወቁም ነበር። ‘የደም ነጋዴዎች’ በዚያ ጊዜ [የዘር] ማስታወቂያቸውን ቢያቀርቡ፣ የኢትዮጵያ ህዝብ ቀድሶ ይጥልላቸው ነበር...” **(የጸሃፊው ማስታወሻ፦ (አቤት የበሰለት እና የሰብዓዊ ሞራሊቲ አስተሳሰብ ልዩነት! የህልውና ደራሲ [የዘር] ማስታወቂያቸውን ቀድሶ ይጥልላቸው ነበር...” ነው ያለው? “... በሚጫ አንገት አንገቱን ...” አላለም)። በነገራችን ላይ፣ ልጅ ሆኜ፣ በመሬት ላራቸው አዋቅ፣ ጊዜ፣ አንድ ፊውዳል አምጾ ጫካ ገብቶ ሸፍቶ ሲዋጋ፣ የገበሬ ታጣቂዎች፣ አንገቱን ቆርጠው እንደተመለሱ ሲወራ አስታውሳለሁ። ድርጊቱን አሁን ሳሰበው አግባብ እንዳልነበረ ይገባኛል። ይህ የሆነው በ1967/68 ይመስለኛል። ጃዋር ያኔ የተፈጠረ እና በመሬት ላራቸው ማግስት አሁን የሚያራምደውን የዘር እና የሃይማኖት ፖለቲካ ያኔ ቢሞክራት ኖሮ፣ ያደገበት አካባቢ አርሶ አደር ህዝብ ራሱ በሚጫ ...።**

በጣም የሚያሳዝነው ጃዋር ይህን ሁሉ የሚናገረው አሜሪካ አገር ውስጥ ሆኖ ነው። አንዳንዴ የሰዎች የህይወት አላማ (purpose of life) ልዩነት ይገርማል። አቶ በቀለ ገርባ የPNPR ፊደሉ ጋዜጠኛ “... አሁን ተመልሰህ ልትሄድ ነው። አትፈራም?” አይነት ጥያቄ ጠይቆት ነበር። በቀለ...ምን እንደሚጠብቀው አንደሚያውቅ፣ ግን ከመሄድ እንደማይቀር ነበር የተናገረው። አቶ በቀለም የኦሮሞ ጎሳን ወክሎ የተደረገ ነው። የትግራይ ፍሬ በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ፣ ለሌሎቹ ጎሳ/ነገድ አባል ለሆኑ ኢትዮጵያውያን ሁሉ ልዕልና ይሆናል ብዬ ሰሰባለሁ። በቀለ የሚናገረው እና የሚያደርገው ሁሉ እውክለዋለሁ የሚለው ህዝብ እየደረሰበት ያለውን እስራት፣ ግርፋት፣ ሞትም እንኳን ቢሆን ለመቀበል ቆርጦ ነው ሲሰራ የኖረው እና አሁንም ሲሰራ ነው ተመልሶ የሄደው። እናም ጋዜጠኛው አንደረጋው ታሰረ። በቀለ አሜሪካ አለመቅረቱ ይጸጽተው ይሆን? አይመስለኝም። በቀለ፣ አንድ ለምን፣ አስከፊነት፣ ዶ/ር ብርሃኑ ነጋ፣ ኤፍሬም ማይቦ... ወዘተ የመሳሰሉት የህይወት ግባቸው እና

የለየላቸው ናቸው። አብዛኞቹም የየጎሳው የፖለቲካም ሆነ የሲቪክ ማህበረሰብ ተወካዮች ነን ባዮች “የፖለቲካ ነጋዴዎች”፣ ጉጅሌው መዝዞ የሰጣቸውን ብሄር²/ብሄረሰብ የሚሉ ካርታ እየመዘዙ ሲጫወቱ ኖረው፣ እነሆ ጃዋር አሁን እንዳልከው፣ “[ጉጅሌው] ... ያቺን አገር በታትኗት እርስ በርስ አጫርሶን...” ሊሄድ ነው።

“እርስ በርስ አጫርሶን ሊሄድ...” እንደሆነ ባደባባይ መናገር፣ ከሩብ ምዕተ አመት በኋላም ቢሆን፣ እሰየው ነው። በጊዜ በጣም ጠቃሚው ጊዜ “አሁን” ነው። ጃዋር ከተናገረው ውስጥ፣ ሁሉም ኢትዮጵያዊ ቆም ብሎ በጥልቀት ሊያስብበት የሚገባ ጉዳይ ቢኖር “ይህ መንግስት ካሁን በኋላ 5 ወይም 10 አመት ከቆየ— እርሳው። ያቺን አገር በታትኗት ህዝቡን አጫርሶ ነው የሚሄደው ... ሌላ የሚያስማማ ነገር እንኳን ቢጠፋ፣ ራስን ከመጥፋት ለማዳን መስማማት ያስፈልጋል” ያለው ነው።

“... እንርሳው” “ጫወታ ፈረሰ፤ ዳቦ ተቆረሰ” ብለን እንርሳው? እንወክለዋለሁ የምንለው አሮሞስ እጣ ፈንታው ምን ይሁን? እርስ በርስ ተጨራርሶ ሲያልቅ እንደው እና ... እንርሳው? ከዚህ ውጭ ሌላ አማራጭ የለም? ጃዋር፣ እስኪ ራሱን፣ አሁንም ሆነ ከ5 አመት በኋላ አገርቤት እንዳለህ አስበው እና እርስ በርስ እንደሚተላለቀው ህዝብ አንዱ አድርገህ አስበው።

እኔ ጃዋርን ብሆን አማራጩን አያለሁ። “... እወክለዋለሁ/አቆረቆርለታለሁ” የምለውን ህዝብ ከጥፋት ለማዳን፣ እስካሁን የሄድኩበት መንገድ ካልሰራ እና በተዘዋዋሪ መንገድም ቢሆን ለህወሃት የጎሳ/ነገድ መንግስት መሳሪያ ሆኖ መጠቀሚያ ከሆነ “... አሮሞ ኢትዮጵያዊ ነው፣ አንድ ህዝብ ነን” ብዬ አውጃለሁ፣ በጋራ ለመስራት ብሄራዊ አጀንዳ ይዘው ከሚንቀሳቀሱት ጋር ለመነጋገር በሩን እክፍታለሁ፣ ከመዘግየቱ በፊት። አለበለዚያም፣ ፕሮፌሰር እዝቅኤል ጋቢሳ በቅርቡ በOMN እንደተናገሩት “... ዲያስፖራው ተከታይ ነው መሆን ያለበት፣ ... በዚያ አገር ያለውን የወደፊት የፖለቲካ ስርዓት፣ ሼፕ ሊያደርጉት የሚችሉት... ወደፊት ሊኖሩበት የሚችሉት ወጣቶች ናቸው... እነሱ ናቸው ዋና ተጋፋጮች፣ ዲያስፖራው የነሱን አመራር እየተከተለ፣ ... ቀድሞ ‘እንዲህ መሆን አለበት...’ ከማለት... የድጋፍ ሰጪ ነትን ርዕል (ድርሻ) ነው፣ መስጠት ያለበት... በውስጡ ያለው ዳይሬክቶር አለ... ያንን ቀደም ብለን ማየት መቻል አለብን።... ወዴት እየሄደ ነው? ለውጥ የራሱ አካሄድ አለው፣ ለለውጡ ዲስትሪክቲቭ እንዳይሆን (ከጃዋር “... በሜጫ ነው የምንለው...”) “Ethiopia out of Oromia...” አይነቶቹ አፍራሽ ንግግሮች ማለታቸው ይመስለኛል)፣ ... ወደፊት ነው ማየት ያለብን፣ ባለፉት ሞዴሎች ብቻ እንዳንያዝ ማለቱ ነው...”፣ እንዳለው የህዝቡን ሞት እና መከራ ከማራዘም ይልቅ፣ አገር ቤት መሬት ላይ ያለው ህዝብ ትግሉን በራሱ መንገድ እንዲያስኬድ መተው ነው። ፕሮፌሰሩ “... የአሮሞ ህዝብ ጥያቄ ከሌላው ህዝብ ጥያቄ የተለየ አይደለም... የዲሞክራሲ፣ የልማት እና የሰላም ጥያቄዎች የሰው ልጅ የሆኑ ጥያቄዎች እንደሆኑ በማረጋገጥ ትክክለኛ የሆነ ጥያቄ እንደሆነ መናገር ያስፈልጋል።... የአሮሞ መሪዎች ራሳቸው ጥያቄያቸው የሰው ልጅ መብት ጥያቄ እንደሆነ፣ እነዚህ ጥያቄዎች ደግሞ የሰው ልጅ ሁሉ ጥያቄ እንደሆኑ በማረጋገጥ...” መናገር እንዳለባቸው ነው ያሳሰቡት። እውነታቸውን ነው። For every failure, there's an alternative course of action. You just have to find it. When you come to a roadblock, take a detour. [Mary Kay Ash](#).

“Detour” ... ለውጥ መንገድ ማየት ያስፈልጋል። ዛሬም ያንኑ የነገድ/ጎሳ ፖለቲካ ከማራመድ፣ እናም ከ5 ዓመት በኋላ የሚሆነውን ነገር እያየ ከመርሳት የተሻለ አማራጭ አለ፣ የሚያስማማን ነገርም ሞልቷል። ትንሽ ሰብዓዊ እና ቅን መሆንን ብቻ ነው የሚጠይቀው። ትንሽ አሁን ካሉበት ቦታ ወርዶ፣ “ተሳሰቼ ነበር” ማለት ብቻ ይበቃል። መንግስት ካሁን በኋላ 5 ወይም 10 አመት እንዳይቆይ እና ከርስ በርስ

አርካታቸው የሚመዘኘው፣ ማደረግ የሚፈልጉትን (ለሌሎች ሰዎች ልዕልና እና ሰላም ሲሉ ጭምር) እያደረጉ መኖር እና ካሰፈለገም መስዋዕት መሆን ነው። ማህበረሰብን በመልካም ጉኑ መለወጥ የሚችሉት ደግሞ እንደዚህ አይነት ሰዎች ናቸው።

ጃዋርም ራሱን ለመስዋዕትነት ባያዘጋጅም፣ ሌሎቹን ለመስዋዕት ዝግጁ ነው። የጃዋር “በሜጫ...” አባባል ሲተነተን “... እስላም ያልሆኑትን በሜጫ አርዳለሁ...” ነው። ጃዋር እና የአይሲስ ወይም አልቃይዳ አጥፍቶ ጠፊ፣ ሌሎችን ሰዎች በሃይማኖት ልዩነት ብቻ መግደል ይፈልጋሉና፣ ሁለቱን ያመሳሰላቸዋል። ልዩነታቸው ደግሞ፣ አጥፍቶ ጠፊው ጅንት ውስጥ የሚጠብቀውን የቅንጦት እና ድሎት ኑሮ እያሰበ ሲሆን (እቤት ስግግርነት፣ ለራሱ የሰማይ ቤት ደስታ ሲል፣ አጥንት ምንም ባለውቅኸው፣ ባልገባህ ጉዳይ፣ “ራንደምሊ”፣ በተገኘህበት ይገድልሃል፣ ጅንት የሚያስገባው ከሆነ ደግሞ፣ ከዝ አገሩ ተርቦ፣ ሰላም እና ደስታ አጥቶ ተሰዶ የመጣ መሆኑ ሁሉ ግድ ሳይለው፣ እጅ አግርህን አስሮ ያርድሃል (አይሲስ እንዳረዳቸው ስላሳዎቹ ኢትዮጵያዊያን)፣ ጃዋር ደግሞ ደስታን የሚያገኛት እዚህ ምድር ላይ ነው፣ ያውም አሜሪካ፣ የህልውና” ደራሲ “የፖለቲካ/የደም ነጋዴ” ያለውን አይነት ይሆን? ይኼ ሰው የሚመራው ድርጅት አለ ይመስለኛል። በአሜሪካ አገር በ“አትራፊ ያልሆነ ድርጅትነት” የተመዘገበ ድርጅት፣ ምን ትግር አለ! በየአመቱ የአሜሪካ መንግስት፣ ማህበረሰቡን የሚጠቅሙ ናቸው ተብሎ አስከታመነበት ድረስ በ“ሰብዓዊ/ኮሚኒቲ ደቫሎፕመንት” ድርጅትነት ስም ገንዘብ ይሰጣል። አሜሪካም ባይሰጥ፣ የትግራይ ጉጅሌውን አላማ፣ በሃይማኖትም ሆነ በጎሳ ፖለቲካ የመከፋፈሉን ዋና ስራ፣ ጃዋር እየሰራለት ሊሆን ይችላል እና፣ በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ መንገድ፣ ጉጅሌው ገንዘብ ቢሰጥ አይገርመኝም። Something smells really bad about this guy's personality!)። በጣም የገረመኝ በሜጫ...” ንግግሩ ጉዳይ የሰጠው ማስተባበያ ነው። “... ሳይታ አናሲሲስ እንትን ነው ያለው... ሜጫ ምንድነው?... አኛጋ አሮሞ ውስጥ ከሰው የሚይለዩ አቃዎች አሉ። ለፋርሚንግ የምትጠቀምባቸው፣ ... ለአደጋ የምትከላከልባቸው። ... ከተነካ ህዝቡ ይነሳሉ...” “... ሜጫ ማለት እኛ ጋር ቡጢ እንደ ማለት ነው...” ነበር ያለው። ጉጅሌው ኢትዮጵያዊያንን በመከፋፈል እና እርስ በርስ በማግለት ረገድ ተራቅቆበታል፣ ለአሮሞ ነገድ ቆሜያለሁ የሚል ሁሉ እና የአሮሞ ልሂቃን፣ ከዚህ ሰው ጀርባ ያለውን ማንነት ቢከታተሉ መልካም ይመስለኛል። የሚገርመው ነገር፣ ኢሳትም ሆነ እኤምኤን፣ የሜጫውን ጉዳይ ባደባባይ ይቅርታ ሳይጠይቅ (እኔ ባላየሁት እና ባልሰማሁት ሜዲያ ጠይቆ የነበረ ከሆነ እኔ ራሴ ይቅርታ እየጠየቅሁ)፣ ዛሬም ጃዋርን በሞጁ ይህ ጊዜ እየሰጡ ያቀርቡታል።

2 “... የምጣኔ ሃብት ሊቃውንት ... ብሄርን የሚሰራው ካፒታሊዝም ነው፣ እንዴት ቢሉ ሰዎች ለሰራ ብለው ጉልበታቸውን ለመሸጥ ብለው ከየትውልድቻቸው ቀደምት ወደ ሌሎች ስፍራዎች እየሄዱ እየሰፈሩ... ከሌሎች ቦታዎች ከመጡት በመገናኘት እየተወዳጁ፣ አብረው እየኖሩ... እየተዋሉዱ እንዲያ እንዲያ ... ከቀድሞ የሰፋ አድማስጋ ይደርሳሉ። አይሲስ ብሄር ይፈጥራሉ... ደርጉ ሊመጣ፣ ጃንሆይ ኃይለ ስላሴ ሊወርዱ ግድም ከላይ የጠቀስኩት ዓይነት ብሄር ጥንሥስ፣ ኢትዮጵያዊ የሚል ብሄር ሽል ተፈጥሮ ነበር።... ከሩው የኢትዮጵያ ልጅ እያንዳንዱን ጎሳ፣ ነገድ ወዘተ ... ብሄር (nation) ብሎ ሲል፣ ‘ልክ አይደለም’ ብሎ ሊሞግት የተጎሳ ያለ አይመስለኝም። ‘የእገሌ ብሔር “ሀ” ነው። ምክንያቱም እገሌን ቢወልድ እገሌ፣ እገሌም የእገሌ ልጅ...” ... እንዲህ ነው የግለሰብ “ብሔር” ትንተና ሲደረግ የምንሰማ። በርግጥ ግን በደም ዝምድና ላይ የተመሰረተ የህብረተሰብ ስብስብ ዘር፣ ጎሳ፣ ነገድ ይሆን እንደሁ እንጂ ብሔር (nation) አይደለም። ... አሁን አስቲ በኢትዮጵያ የትኛው ዘር ወይ ነገድ ነው ከሌላው የሚበልጥ? በመጀመሪያ የተደበላለቅን ነን። ሁላችን ምስኪኖች ነን። ሁላችን የመኖራችን ጉዳይ ከሚያጠያይቅ ደረጃ የደረሰ አሳዛኝ ሰዎች ነን። ያለንበት ጊዜ ትግር (ይህ መጽሃፍ የተጻፈው በ1992 ነው)፣ ያለንበት ሁኔታ፣ የተገፋጎበት ማጥ፣ እንኳን ተለያይተን አንድ ሆነንም ከተወጣነው ታላቅ ነገር ነው። (ሀልውና፣ ገጽ 92፣ ስለሞን ደርጋ)።

መጨረሻ ለመዳን፣ “ራስን ከመጥፋት ለማዳን”፣ የጎሳ/ነገድ ፖለቲካ እና/ወይም ሲቪክ ድርጅቶች ተወካዮች እና ተጠሪዎች፣ ከ“መርሳት” የተሻለ ትልቅ ሚና መጫወት ይችላሉ። እንደሚከተለው፦

- 1) ጎሳ/ነገድን መሰረት ያደረገ ስም ያለውን የማናቸውንም የፖለቲካ ድርጅት ቢቻል ኢትዮጵያዊ ስም መስጠት፤ የሲቪክ እና ሜዲያ ድርጅቶች እንደፈለጉ ስም ማውጣት ቢችሉም እንኳን፣ ኢትዮጵያዊ አቋም ይዘው እንደሚንቀሳቀሱ እና ይህንንም ታዋቂ የሆኑት የድርጅቱ ተጠሪ ግለ-ሰቦች ተሰባስበው አንድ መግለጫ እንዲያወጡ ማድረግ እና በአለም አቀፍ የሜዲያ ድርጅቶች፣ በተለይም አብዛኛውን የኢትዮጵያ ህዝብ ሊደርሡ በሚችሉ ሜዲያዎች (ኢሳት፣ ቪኦኤ፣ ጀርመን ድምጽ ፊደሮች፣ አዲስ ድምጽ፣ ኢኤም.ኤን ወዘተ...) በመግለጫ ደረጃ እንዲሰራጩ ማድረግ። እና የድርጅቱ ተወካዮች እያንዳንዳቸው በመግለጫው ውስጥ ካሁን በኋላ አጀንዳቸው ኢትዮጵያን ከትግራይ ጉጅሌ ነጻ ማውጣት እና ማውጣት ብቻ የሆነ ብሄራዊ አጀንዳ እንደሆነ፣ እስካሁን የተሄደበት መንገድ፣ እንደሚያስከክድ መግለጫዎች እንዲሰጡ ማድረግ (ምሉሳት ሳይኖረውም ተጀምሯል። የአርም ነጻ አውጪ ግንባር መሪ አቶ ሌንጌ ለታን እና ሌንጌ ባቲ በሩን ገርቦብ አድርገውታል። በግደው መክፈት ያለባቸው ይመስለኛል)፤
- 2) በትግቅ ደረጃ ከጉጅሌው ጋር እየተዋደቁ ያሉ ድርጅቶች መሪዎች፣ በመነጋገር አንድ ማእከላዊ አመራር እንዲኖራቸው ማድረግ፤ እና ምንም እይነት የጎሳ/ነገድ ቅጥያ የሌላቸውን፣ ብሄራዊ አጀንዳ ይዘው እየተንቀሳቀሱ ያሉ፣ ነገር ግን ሁሉም ድርጅቶች፣ ዲሞክራሲያዊ በሆነ ምርጫ እና ሂደት፣ የሚያምኑበትን ግለሰብ/ቡድን አመራሩን እንዲይዘ/ዙ ማድረግ።
- 3) የፖለቲካ እና የፕሮፖጋንዳ ስራው በምንም አይነት አጠቃላይ የትግራይን ምስኪን ህዝብ የጉጅሌው ደጋፊ አድርጎ ከማየት መቆጠብ ይኖርበታል። እውነታውም ያው ነው። ጉጅሌው በትግራይ ወጣቶችን ለውትድርና እየጠራ እንደሆነ (ጎልጉል ጋዜጣ) እየተነገረ ነው። አያደርግም አይባልም። “የዘራዊነት መጨረሻው እስከ ቤተሰብ ድረስ መሰባሰብ ነው”። የትግራይ ጉጅሌ መሪዎች ዛሬ፣ በትግራይ ህዝብ ስም ተነስተው፣ ኢትዮጵያን በሞላ በቤተሰብ ደረጃ በሚመስል እየዘረጁት ነው። በሚስት እና ልጅ፣ ወንድም እና አህት፣ አክሲት እና አጎት እያለ እየወረደ ... ያከማቸት ገንዘብ እና ሃብት ያስደነግጣል። ከነሱ የተረፈው ነው ለሌሎቹ እንደነ አህዴድ ላሉ የጎሳ/ነገድ መሪ ለሆኑ የ“ፖለቲካ (ደም) ነጋዴዎች” የሚደርሰው። የጉጅሌው መሪዎች ልጆች እና ዘመድ አዘማዶች ዛሬ መሳሪያ አንስተው ቃታ ሊሰቡ ቀርቶ፣ እስከራብቶ የሚጎረብባቸው ናቸው። የትግራይ ድሃ ልጆች ደግሞ ስለ “ሙስና ሠፈር” እና ባለቤቶቻቸው ብዙ ያውቃሉ። ስለዚህ አብዛኛው የትግራይ ጎሳ እንደሌላው የተገፋ፣ የተገደለ፣ የደብዳቤ ነው። ይህን ስል በመጠን (ፕሮፖጋንዳ) ደረጃ፣ የትግራይ ጎሳ/ነገድ ህዝብ ከሌላው ጎሳ/ነገድ ህዝብ በተለየ አልተጠቀመም ማለትም ራስን ማዘናጋት ይሆናል። የጄነራሎቹን ማንነት ማየት ይበቃል። የአማራ፣ አሮሞ፣ ከምባታ ወዘተ ጎሳ ተወላጆች በጄነራልነት ደረጃ ተሰማርተው አገራቸውን እና ራሳቸውን (ከምራልም ሆነ ከቁስ አኳያ) መጥቀም ይወድላቸዋል። ዛሬ አብዛኛው የመንግስት ቢሮ (ለምሳሌ ኢሚግሬሽን) በአብዛኛው በትግራይ ተወላጆች የተያዘ ነው። መርካቶ ገበያ አዳራሽ ብትገባ እንደቀድሞው በጠንካራ የሰራ ባህላቸው የሚታወቁትን ጉራጌዎች አታገኝም። አብዛኛው የትግራይ ህዝብ ግን አሁንም እየተሰደደና በድህነት ውስጥ ያለ ነው። ሁሉንም የትግራይ ተወላጅ ባንድ ላይ የትግራይ ጉጅሌው አባል እና ጠላት አድርጎ ማየት ትክክል አይደለም። ከትግራይ ተወላጆች ውስጥ የሚቃወሙት የለም ማለትም። በጉጅሌው በግፍ የተገደሉትን እነ አረጋዊ እና ሌሎቹንም በርካቶች የተሰዉትን፣ የፖለቲካ ስርዓቱን በመቃወም በየአስር ቤቱ ዋጋ እየከፈሉ ያሉትን እንደነ አብርሃም ደስታን እና በስም ያልታወቁ እና በየህቡዕ አስር ቤቱ እየማቀቁ ያሉትን የትግራይ ተወላጆች መርሳት ፍርድ ገምድልነት ነው።

“... በኢትዮጵያዊያን መሃል ጠላትነት የለም። ጠላትነትን የሚፈጥሩት የፖለቲካ ተጠቃሚዎች ናቸው። እነዚህ በፖለቲካ ድርጅት የተደራጁት የህዝባችንን አንድነት ለማስተማር እና አብሮ ለማሰለፍ ካልቻሉ የኢትዮጵያ ህዝብን የሚጠሉ ናቸው። በኢትዮጵያ ህዝብ ስቃይ ራሳቸውን ለማሳደግ የሚፈልጉ ናቸው። ...” ይህ ዶ/ር ጌታቸው በጋሻው በአሮሞ ሚዲያ ኔትዎርክ የተናገረው ነው። የአማርኛ ቋንቋ ፕሮግራም መኖሩ ራሱ በጣም የሚያበረታታ ነው። በተለይ “... ጠላትነትን የሚፈጥሩት የፖለቲካ ተጠቃሚዎች ናቸው... በህዝብ ስቃይ ራሳቸውን ለማሳደግ የሚፈልጉ ናቸው” ሲል የጠቀሳቸውን፣ ዶ/ር ስለሞን ይርጋ ደግሞ “የደም ነጋዴዎች” ይላቸዋል። ሁለቱም ምሁራን፣ የዘር ፖለቲካ አራማጆች፣ በሰው ደም ሃብት እያካበቱ ያሉ መሆናቸውን ለመንገር ነው። በዘር ፖለቲካ ተጠልሎ፣ ህዝብን በዘር እያጋጩ ሃብት ማግባስሰስን ከትግራይ ጉጅሌ መሪዎች “ኢንቬስተርነት” ሌላ ምን ማስረጃ ያስፈልጋል?

አማራው በጉጅሌው ሲገደል እና ሲጨፈጨፍ፣ ጊሚራው በርቀት እያየ ዝም ያለበት፤ አሮሞው ሲታረድ፣ ጋሞው እጁን አጣጥፎ ያየበት፤ ሱማሌው በወንድሙ ገዳይ አዛዥነት የገዛ ወንድሙን ሬሳ እንደ ዲንጋይ “ልቀም” ሲባል፣ ሃረሬው ፊቱን ያዘረበት፤ ቤንሻንጉሌው በጫካ ታርዶ ሲጣል አኝዋኩ ጀርባውን ሲሰጥ (vis versa) ... ወዘተ፤ ጉጅሌው ያገራቱን ሃብት ዘርፎ፣ ያገራቱን ህዝብ አደህይቶ እንሆ የኢትዮጵያ ህዝብ በመኖር እና ባለመኖር ላይ ይገኛል።

ባለፉት 25 አመታት ውስጥ፣ ይህ አሳዛኝ ነገር እንዲሆን፣ የጉጅሌው መንግስት ባደባባይ አደራጅቶ እና አስታጥቆ ካሰማራቸው የየነገዱ ተወካይ ነን ባዮች እና ታጥቂዎች (ለምሳሌ የአህዴድ አባዱላ ገመዳ) ሌላ፣ በየወጭ ሃገሩ የሚገኙ እና ጎሳችንን እንወክላለን የሚሉት ድርጅቶች ተጠሪዎችም፣ የህዝባችን ድምጽ ነው በሚሉት ሶሻል ሚዲያ ሁሉ፣ ከፍተኛ የአፍራሽነት ሚና ተጫውተዋል።

ዶ/ር ጌታቸው “... ያለፉትን ስህተቶች አርም የወደፊቱን ብሩህ ጸጋ ሊያጎናጽፈው የሚችለውን ለማየት እንዲችል አብቁት። የፖለቲካ ድርጅቶች ... ቶሎ... ቶሎ በአስቸኳይ በመጠራራት፣ በመገናኘት አንድ ጊዜያዊ የመተባበሪያ ሰነድ በማውጣት ... መንቀሳቀስ እና የህዝቡን ትግል ማስተባበር ይጠበቅባቸዋል። ይህን የማያደርጉ የፖለቲካ ድርጅቶች የህዝቡ ጠላቶች ናቸው” ያለውን ማስተዋል እና ባስቸኳይ አቋም ላይ መድረስ እና ያን አቋም ማስራጨት ያስፈልጋል።

የእገሌ ጎሳ የእገሌ ጎሳን ዘረፈ/አልዘረፈም፣ ገደለ/አልገደለም፣ ወዘተ ... ለሚል ክርክር አሁን የተረፈ የቅንጦት ጊዜ ያለን አይመስለኝም። አንድ የምለው ነገር ቢኖር ቢያንስ በደርግ ጊዜ፣ የመሬት አዋጅ ተግባራዊ ከሆነ በኋላ፣ በአንዱ ጎሳ ቋንቋ/ባህል ላይ ሌላው ከማሸፍ እና ከመበሻሸቅ (Bully ከማድረግ፣ ይኸንንም መደገፌ አይደለም፣ በውነት አንዱ በሌላው ዘር/ጎሳ ላይ ማሸፍ እና ራስን ከፍ አድርጎ ማየት እና ሌላም በደል አልደረሰም አይባልም። አሁንስ ቢሆን ቆልደኞቻችን ቆልደቻቸው ባብዛኛው ባንዱ ጎሳ ቋንቋ እና አነጋገር ዘይቤ መሳቅ መሳለቅ አይደል አንዴ?) ባህር ማዶ ከመጣሁ ሁለት አሰርት ሊሞላኝ ነው። ካገሬው (የሚሪካ) ሰው የገረመኝ ነገር ቢኖር በእንግሊዝኛዬ ስቆ ወይም አሹፎ፣ የሚያውቅ ሰው የለም። ቋንቋ መግባቢያ ነው። አለቀ!) ባለፈ፣ ዘርን መሰረት ያደረገ ግድያ፣ እስራት እና ዝርፊያ አልሆነም። ቢያንስ በደርግ ጊዜ ይህ አልሆነም።

የትግራይ ጉጅሌ ባለስልጣን አባይ ጸሃዬ ይህን አመጽ ልክ እንደተናገሩት “ልክ አስገብተው” ወይም “...እስር ቤት ቢሞላም እንኳን በረት ውስጥ ...” እያሰሩ ሊቆጣጠሩት ቢችሉ ችግሩ የማን ነው? (ስልጣን ላይ የሚያቆየው ከሆነ፣ አይደለም ማሰር፣ በአንድ ሰዓት ውስጥ አንድ ሚሊዮን ህዝብ ማለቅ ቢኖርበት እንኳን፣ ጉጅሌው ከመግደል የሚመለስ አይደለም። ሰዎቹ ጭካኔያቸው ወደር የለውም። በ1960ዎቹ መጨረሻ/70ዎቹ መጀመሪያ ላይ በትግራይ በረሃዎች ውስጥ፣ በጎሳ ፖለቲካ እና በመሳሰሉት አገራዊ ጉዳዮች ላይ ከአሁኖቹ ጉጅሌዎች የተለየ አቋም ይዘው የነበሩ የትግራይ እና ሌሎች ጎሳ ተወላጆችን፣ “... በቴትራ ሳይክሊን ካፕሱል ውስጥ የሳይናይድ መርዝ ሞልተው፣ መድሃኒት አስመስለው ሰጥተው በርካቶችን የገደሉ ሰዎች መሆናቸውን...” ማንበቤ/መስማቴ ትዝ ይለኛል። ህወሃቶች ሰብአዊነት የላቸውም ማለት ብቻውን ጭካኔያቸውን ማሳካት ይሆናል።

ይህ “ህልውና” የሚባል መጽሃፍ “የዘራዊነት መጨረሻው እስከ ቤተሰብ መሰባሰብ ነው...” ይላል። ምሳሌ አደርጎ ያቀረበው ሰማሌን ነው። አንድ ሃይማኖት፣ ቋንቋ፣ ባህል ያላቸው ሰማሌዎች፣ እንዲያ አገራቸውን “መንግስት አልባ” አድርገዋት የኖሩት፣ በነገድ እና ጎሳ (የእገሌ ዘር ከእገሌ፣ ማንትስ እገሌን ቢወልድ... በሚል ተሰባስበው እና ተደራጅተው እና ተከፋፍለው) ሲጫረሱ ኖረው፣ መጨረሻ ላይ እስከቤተሰብ ድረስ እንደወረዱ እና አገሪቱን “መንግስት አልባ” እንዳደረጉት ያወሳል። ከሰማንያ በላይ ጎሳ/ነገድ ባለባት እና ቋንቋ በሚነገርባት፣ በርካታ ሃይማኖቶች ባሉባት አገራችን ውስጥ ሊሆን የሚችለውን እያሰቡ ካሁኑ መዘጋጀት እና ጋዜጠኛዎች ርዕዮተ እንዳለችው ተባብሮ እና አንድ ላይ ሆኖ “... ተመጣጣኝ የሆነ ምላሽ መስጠት ያስፈልጋል”--በተቀናጀ እና ሁሉን ጎሳ/ነገድ/ ባካተተ ሁለገብ ትግል።

አሊ ጓንጉል
aliguangul@gmail.com